

med 16. in 18. stoletjem sodi v okvir drugih slovanskih književnosti predvsem po tem, da se renesansa in barok v nji nista razvila v polnem obsegu svojih idejnih, motivnih in slogovnih značilnosti, ampak samo z odsevi svoje vsebinske in oblikovne problematike. Ta se je v slovenskem slovstvenem prostoru cepila na reformacijo in protireformacijo, oziroma na izročilo s tridentinskim koncilskim duhom reformiranega poznega srednjega veka. V nasprotju z nekaterimi slovanskimi književnostmi, v katerih sta se renesansa in barok vendarle prebila do pomembnejšega obsega, sta na slovenskih tleh ostala samo zelo skromen zarodek, ostajajoč v območju polslovstvenih zvrsti, zato pa brez globalnih struktur teh slovstvenih tokov.

Od tod sledi popolnoma naravno teza, da se v slovenskem slovstvenem prostoru ni mogla razviti do pravega obsega nobena slovstvena smer, nastala pred romantiko, razen morda razsvetljskega rokokoja z Linhartom in Vodnikom, pa tudi ta je bil manjšega zgodovinskega pomena. Ker je bila tudi predromantika samo sporadična in v javnosti samo na pol izoblikovana, je bila torej prva slovstvena smer, ki se je razvila na Slovenskem in s tem dala osnove nadaljnjemu slovstvenemu razvoju, romantika s Prešernom. V tem je slovenska književnost nedvomno sorodna nekaterim drugim slovanskim slovstvom. Vendar je bilo v nji slovstveno izročilo pred romantiko še precej skromnejša kot npr. v češki, poljski, ruski ali hrvatski književnosti. Prav zato je bila romantika za nadaljnji razvoj slovenskega slovstva tako zelo odločilna.

Berta Golob

Osnovna šola Preddvor

DIJAŠKE INTERPRETACIJE

Odkar se pri pouku slovstva ne ukvarjamo več s podrobno razlago pisateljevega življenja in slovstvenih dob, ostaja več časa za poglobljanje v avtorjevo delo.

Zanj najdejo učenci nekaj primerov v berilih, nekaj v tako imenovanem domačem branju. Večkrat vidijo kako primerno delo na televiziji, televizijsko dramo ali film. To pa so tudi edini primeri, da isto delo hkrati spozna ves razred, ne samo posamezniki. Sicer poznajo še veliko pesmi, pesniških zbirk, črtic, romanov, dram, povesti in vedo za osrednji problem, ki ga pisatelj obravnava, brali pa jih niso (Napake slovenskega pisanja, Dunajski soneti, 4000...). To je tisti izbor del številnih avtorjev, ki spada v slovstveno znanje učenca obvezne šole in daje zaokroženo podobo predmeta, tj. književnosti. V skromni obliki pa poznajo učenci tudi razvojno pot domačega slovstva in življenjepise pomembnejših avtorjev.

To znanje — kakor je lahko zelo obširno — bi bilo mrtvo, če se učenci ne bi znali v umetniško delo tudi poglobiti. Na nižji stopnji osnovne šole so interpretacije pretežno vsebinske, toda otrok zna kaj kmalu odgovoriti tudi na vpra-

šanje, kaj je hotel pisatelj z zgodbo povedati. Od tu dalje se začena druge vrste interpretacija, ki naj na višji stopnji izpodrine navajanje vsebine. Treba je odgovoriti na vprašanje, na kakšen način je pisatelj izrazil svoje misli. Smo pri estetski in idejni analizi leposlovnega dela.

V berilih je dosti pesmi in proznih besedil, ki izzivajo k svežim metodičnim prijemom. Že v 6. razredu se ne smemo več zadovoljiti samo z obnavljanjem prebranega dela. Mnogo učiteljev poudarja, da je smiselno obnavljanje težak miselni potek in zato za otroka na tej razvojni stopnji tako pomemben, da je treba z njim nenehno uriti pripovedne sposobnosti. Temu, da je obnavljanje za marsikoga težka šola, ne oporekam, še manj pa, da je prijetna. Pripovedovanje vsebine je potrebna vaja za spomin in izrazne sposobnosti. Treba pa je vedeti, da marsikdo ne more gladko povedati vsebine samo zato, ker nima sposobnosti obnavljanja. S tem pa ni rečeno, da dela ne razume ali da ni bil dojel njegove lepote. Prevečkrat zahtevamo od otroka to, čemur tudi sami nismo kos: nadrobno obnavljanje. Tako se šola lepe umetnosti z obnovo začne, nadaljuje in konča. Kadar pa se sami lotimo pripovedovanja kake vsebine (romana, filma), nas popravljajo učenci. Mimogrede se zgodi, da nismo omenili epizodnega dogodka ali da smo kak dogodek časovno prehiteli z drugim.

Vsebina je nosilec ideje, pretkana z mnogimi izraznimi sredstvi, in ta mora učenec v šoli spoznati. Zato se mi zdi zelo pomembna slogovna analiza dela, ki daje skupaj z vsebinsko in idejno interpretacijo estetsko celoto.

Grozi pa tudi tu nevarnost pretiravanja. Obnove na eni strani, večno stikanje za metaforami na drugi, in otrok je zanesljivo ogoljufan za doživetje lepote.

Treba je najti pravo mero in ugoden trenutek. V 5. in 6. razredu učenci radi razširjajo, spreminjajo, dodajajo in odvzemajo. Z veseljem bodo vsebino kake zgodbe povedali v dvajsetih ali pa samo v petih stavkih, kakor pač zahtevamo od njih. Za učence višjih razredov pa to ni več zanimivo. Ti so sposobni povedati že kaj drugega, če smo jih bili od vsega začetka navajali na leposlovno delo gledati nekoliko globlje.

Dobra šola samostojnosti so pisne interpretacije, ki naj jih učenci napišejo doma. Nanašajo naj se na še neobravnavano besedilo, da bi bile ugotovitve čim bolj samostojne. Za tako delo so primerne predvsem pesmi ali krajši odlomki proze. Otrók namreč ne smemo preveč obremenjevati, zavedajoč se, da vzame taka zaposlitev le precej časa in da morajo napisati naloge tudi za druge predmete.

Navajam nekaj primerov interpretacije *Pomladne pesmi* Desanke Maksimović. Pesmi pred tem v šoli nismo obravnavali. Interpretacije navajam z vsemi jezikovnimi napakami in drugimi pomanjkljivostmi (8. razred).

Ko za lastovk krili v mrak oči drse mi
čez brstičje rano,
čutim: v prsih tiho širi se srce mi,
širi kot obzorje sončnih dni pred mano;

čutim, da kot trava s slednjim dnem je večje
in lahno ko krila,
da ga še prostrani nebes, zvrhan sreče,
in pekel bolesti ne bi utešila,

da je žejno vsega, kar bo kdaj življenje
lepega mu dalo,
da tako brezmejno v njem je hrepenenje,
da bi vseh bogastev mu bilo premalo.

Vem: doslej bilo je vse, kar sem storila,
le vihrava šala,
čutim, da nikogar nisem še ljubila,
kakor bi hotela, kolikor bi znala,
čutim, da še skozme polje nežnozlati
val neizrečeni,
da srce bi mogla vsem ljudem razdati
in da bi še dosti ga ostalo meni.

Zdenka Kozelj:

Pomladna pesem je lirska, razmišljujoča pesem. Rima je prestopna. Ritem je padajoč, ker je prvi zlog poudarjen. Pomladna pesem je sestavljena iz petih kitic. Vsaka obsega štiri verze. Prvi verz v kitici je najdaljši, drugi najkrajši, nato sta oba verza zopet daljša. Pesem ima samo dva stavka, ki sta zaključena s piko. Prvi stavek obsega kar tri kitice, drugi dve. Prvi verz v kitici nima vejice, pač pa jo imajo ostali trije. Nekoliko drugače je v četrtem stolpcu, kajti pesnica je tu napisala ugotovitev svojega življenja. Spozna, da je bilo njeno življenje doslej le šala. Skleпам iz pesmi, da je bila v mladih letih zelo živahna, radodarna, saj sama pravi: če bi razdala srce vsem ljudem, bi ga še dosti ostalo njej sami. Iz pesmi se čuti, kako se njeno srce širi, čim zrelejša postaja. Pričakuje srečo, hudobije ne mara; njeno srce je pripravljeno sprejeti vse, kar bo v življenju lepega in nežnega. Če nekoliko natančneje pogledam posamezne besede, ugotovim, da se verzi končujejo z osebnimi zaimki, z glagolom in samostolnikom in pridevnikom. V vsaki kitici se ponavlja beseda »čutim«, no saj pesem pač izraža čustva. In kaj sploh pomeni »pomladna pesem«? Pomlad, tako pravimo, je simbol mladega življenja, ki traja dvajset let.

Marija Rogelj:

Pomladna pesem se razlikuje od ostalih nam znanih pesmi Desanke Maksimović. Pesnica pripoveduje skoraj v vseh pesmih o strahotah vojne, Pomladna pesem pa je izredno lirska. Je razmišljujoča osebnoizpovedna pesem, ki izraža pomladna ljubezenska čustva. Pesnica nam na koncu razkrije svojo veliko radodarnost, saj želi razdati srce vsem ljudem. V tej pesmi se nam na široko razkriva enjambement, saj se misli nadaljujejo v naslednjih verzih. Tako je šele v tretji kitici konec prvega stavka, v peti pa konec drugega. O prostem stavku ni sledu. Pesnica uporablja primere in okrasne pridevke.

Pomladna pesem je sestavljena iz petih kitic. Rima je prestopna, stopica trohejska.

Srečko Nečimer:

To je lahna, igriva pesem. Sestavlja jo pet kitic, od katerih ima vsaka po štiri verze. Rima je prestopna (abab). Iz vsake kitice v naslednjo je prestop. Pesem je izrazito nasprotje Krvavi bajki, ki je pretresljiva pesem zadnjih trenutkov kragujevških dijakov.

Tine Klanjšek:

Avtorica Pomladne pesmi je srbska pesnica Desanka Maksimović. Pomladna pesem se sestoji iz petih kitic, vsaka kitica pa ima štiri vrstice. Rima je prestopna, stopica pa je trohejska. Vendar pa ta pesem ni »zgrajena« po strogih merilih. Pomladna pesem ima naslednja ločila: dvopičje, vejice, podpičje in samo dve pike, ne najdemo pa v njej vprašajev in klicajev. Iz pesmi je razviden tudi anžambma, to je prestop misli iz enega verza v drugega. Avtorica pravi v pesmi, da gleda za lastovkami, in da se ji srce v prsih širi. Pravi, da je žejna sreče in da bi srce lahko razdala vsem ljudem. Ta pesem izraža ljubezenska pomladna čustva. Zaradi tega lahko imenujemo pesem tudi osebnoizpovedno.

Desanka Maksimović je avtorica mnogih junaških pesmi.

Justi Arnež:

Da je Pomladana pesem lirski, ni težko ugotoviti, saj že iz samega naslova veje rahla liričnost. Po vsebini bi jo prištel med osebno izpovedne pesmi. Obliko ima svobodno. Še najbolj bi jo zamenjavala s sonetom, če ta ne bi imel stalne pesniške oblike. Tudi tu najdem dvoje: naravo kot eno in človeka, ki je njen del. Ustvarja mu notranja doživetja. Torej se vse, kar je človeškega — notranjega, veže z naravo in v tem primeru sta si kot eno. Niti brez nje niti brez njega ni življenja.

Pesem je zgrajena iz primer ali komparacij, ne manjka pa tudi okrasnih pridevkov. Posebnost pesmi je ponavljanje besede »čutim«. Besede so izbrane, so čiste, so prozorne. Vse je preprosto, a vendar umetniško. Po vseh kiticah se verzi rimajo prestopno, tudi če je upoštevan enjambement.

Desanka Maksimović je ugledna srbska pisateljica in pesnica. Nekaj njenih del je prevedenih tudi v slovenščino. Pomladno pesem je prevedel Jože Krakar.

Doma napisane interpretacije je treba v šoli obravnavati, da popravimo večje napake in da učenci zvedo, ali so opravili uspešno ali ne.

Jolka Milič

Sežana

O METAFORAH NA SPLOŠNO, POSEBEJ IN ŠE KAJ

V našem glasu, besedah, so še nedoumne skrivnosti...

Zidar

in vse to ni res ... vse je samo ponavljanje ... zaman je vsakršna govorica, le tu in tam kakšen krik predre brez-zračni prostor okrog naših teles ...

Zagoričnik

Berem primere: odgugala se je kot vagonček z zemlje; hudiča valja med ustnicami kot črne brinove jagode; ogledovala ga je kot znamke; listi so ji